

1. Hyve-etiikka

Viisaus

Oikeamielisyys

Usko

Rakkaus

Toivo

Rohkeus

Kohtuullisuus

Kardinaalihyveet

Kristilliset hyveet

Kardinaalihyveet

Mitä hyve-etiikka on?

- **Normatiivisen** etiikan suuntaus, jonka mukaan eettisen toiminnan kannalta ratkaisevia eivät ole yksittäiset teot, vaan **hyveiden** toteuttaminen.
- Mitä hyveet ovat?
 - Ihmisen hyviä ominaisuuksia, luonteenpiirteitä
 - Esim. kohtuullisuus, viisaus, rohkeus

Hyveellisyys on ääripäiden välttämistä

Aristoteleen etiikka

- Elämän päämäärä on **eudaimonia** eli onnellisuus.
- Miten siihen päästään? → toteuttamalla **ihmisen tarkoitus**
- Mikä tämä tarkoitus on? → poikkeuksellinen **kyky ajatella ja toimia järkevästi**
- Mitä on järkevä toiminta? → **moraalisten sääntöjen** soveltamista
- Mikä on moraalista? → **hyveiden** noudattaminen

2. Seurausetiikka

- Normatiivisen etiikan teoria, jonka mukaan tekojen **moraalisuuden** ratkaisevat niiden **seuraukset**.
 - Kuinka paljon hyötyä tai haittaa koituu valitusta teosta?
- **Utilitarismi**: mahdollisimman paljon hyötyä mahdollisimman monelle (Jeremy Bentham)

Utilitaristi Jeremy Benthamin mukaan moraaliset ongelmat voidaan ratkaista matemaattisella laskelmalla. Osapuolten kokema mielihyvä ja -paha tulee vain muuttaa numeeriseen muotoon.

Tässä tehtävässä asteikon ääripäät ovat +10 ja -10. Positiiviset luvut kuvaavat mielihyvää, kun taas negatiiviset luvut merkitsevät mielipahaa ja kärsimystä. Tee laskelmia eri osapuolten kokemasta mielihyvästä tai -pahasta seuraavissa tilanteissa.

a) Lukiolainen huomaa kaverinsa lunttaavan kokeessa. Pitäisikö kertoa?

b) Feissaaja pyytää opiskelijalta rahaa köyhille lapsille Indonesiassa. Pitäisikö antaa?

c) Mialla on vapaailta keskellä kouluviikkoa. Pitäisikö hänen lukea kirjallisuuden klassikkoa, katsoa Netflixiä, hikoilla lenkkipolulla vai viettää iltaa ystäviensä kanssa?

d) Kaivos on sortunut ja kymmenen kaivosmiestä on jäänyt loukkuun. Miesten pelastaminen maksaa 10 miljoonaa euroa. Mitä maan hallitsijoiden tulisi tehdä?

e) Toimittaja saa selville, että nykyinen presidentti on päässyt valtaan huijaamalla. Presidentti on kuitenkin hyvä työssään – huomattavasti parempi kuin monet rehellisin keinoin valitut. Mitä toimittajan pitäisi tehdä?

- John Stuart Mill: Utilitarismissa huomioitava paitsi mielihyvän määrä, myös **laatu**
 - ”On parempi olla tyytymätön Sokrates kuin tyytyväinen typerys”
- Utilitarismin ongelma: Voiko monen ihmisen mielihyvä oikeuttaa yhden / muutaman kärsimyksen?

Sairaaladilemma

- Sairaalaan tuodaan perusterve potilas, jolla on ranne murtunut
- Samassa sairaalassa on elinsiirtoa odottavat sydän-, maksa-, munuais- ja haimasairaat potilaat. Jos he eivät saa pian elinsiirtoa, he kuolevat.
- Huomataan, että ranteensa murtaneen potilaan veriryhmä ym. olisi juuri sopiva kaikille elinsiirtoa odottaville → Jos hänet surmattaisiin ja otettaisiin elimet, neljä ihmistä voitaisiin pelastaa.
- **Pitäisikö sairaalan ottaa ranteensa murtaneelta potilaalta siirtoelimet, vaikka hän kuolisi?**

- **Mitä tarkoittaa**
 - **Tekoutilitarismi**
 - **Sääntöutilitarismi**
 - **Egoismi / altruismi**
 - **Supererogatoriset teot**

[Video: Teko- ja sääntöutilitarismi](#)

3. Velvollisuusetiikka

- **Kategorinen imperatiivi** (Immanuel Kant):
 - *Toimi vain sellaisen periaatteen mukaan, jonka voit samalla toivoo tulevan yleiseksi laiksi.*
 - *Kohtele ihmisiä päämääränä, älä pelkästään välineenä.*
- **Prima facie** -periaate: toiset velvollisuudet ovat tärkeämpiä kuin toiset
 - Esim. Jos näen jonkun olevan hukkumassa, saan varastaa kaupasta köyden pelastustarkoitukseen
 - Velvoite auttaa hädässä olevaa on tärkeämpi kuin velvoite kunnioittaa yksityisomaisuutta

Kantin etiikka on...

- **Hyvää tahtoa:** moraalilain eli kategorisen imperatiivin kunnioittamista
- **Ihmisen itseisarvoa korostavaa:** toista ei saa kohdella välineenä, vaan jokainen on arvokas omana itsenään

Kantin etiikka on...

- **Yleissitovaa:** samat moraaliperiaatteet koskevat kaikkia (**universalismi**)
- **Järkeen perustuvaa:** moraalisiin valintoihin eivät saa vaikuttaa tunteet (**rationalismi**)
- **Vapaata järjenkäyttöä:** ihminen järkeilee itsenäisesti, moraalialia ei sanella ulkoa päin (**autonomisuus**)

Englantilaisen kansantarinan mukaan Robin Hood oli lainsuojaton, joka varasti rikkailta ja antoi saaliinsa köyhille.

Pohdi, onko Robin Hoodin toiminta eettisesti oikeutettua.

(YO S21)

4. Oikeusetiikka

- Tärkeää on **kunnioittaa** toisten yksilöiden **oikeuksia**.
- Oikeusetiikasta puhutaan usein **liberalistisena etiikkana**, mutta se voi tarkoittaa myös yleisiä oikeuksia koskevia eettisiä kysymyksiä.

Liberalistinen etiikka

- ”Sellaista ei pidä kieltää, mistä ei koidu haittaa muille.”
- Liberalistisen etiikan ydin on vapaus (lat. *libertas*), joka on kaikille kuuluva perusoikeus.
- **Vahinkoperiaate** (J. S. Mill): ”Yhteiskunta ei saa rajoittaa yksilön elämää muutoin kuin silloin, kun hän aiheuttaa vahinkoa muille.”

[video](#)

Vangin dilemma:

- Kaksi henkilöä ovat tehneet rikoksen ja jääneet siitä kiinni, joten heitä uhkaa vankeus. He kuitenkin ovat sopineet yhteisen tavan toimia: olla puhumatta kuulustelijoille mitään.
- Kuulustelujen alettua vangit eivät pysty kommunikoimaan keskenään. Kuulustelijat tarjoavat vasikoijalle hyvitystä ja uhkaavat hiljaisena pysyvää kovalla rangaistuksella.
 - Jos molemmat pysyvät hiljaa, kumpikin saa rangaistukseksi vuoden vankeutta.
 - Jos molemmat vasikoivat, kumpikin saa kaksi vuotta vankeutta.
 - Jos vain toinen vasikoi, hän pääsee vapaaksi ja vaiti pysynyt saa kolmen vuoden vankeusrangaistuksen.
 - Miten toimia: pitääkö kiinni sovitusta vai minimoidako oma vankeus?

Vangin dilemma:

	A vasikoi		A vaikenee	
B vasikoi	A	2 vuotta	A	3 vuotta
	B	2 vuotta	B	vapautuu
	Yhteensä	4 vuotta	Yhteensä	3 vuotta
B vaikenee	A	vapautuu	A	1 vuosi
	B	3 vuotta	B	1 vuosi
	Yhteensä	3 vuotta	Yhteensä	2 vuotta

- Jos A ja B voivat luottaa toisiinsa, heidän kannattaa vaieta
- Sopimusteorian näkökulmasta sitoutuminen sopimukseen on yksilön kannalta järkevää silloinkin, kun hän ajattelee ennen muuta omaa etuaan

5. Sopimusetiikka

- Sopimusteorian näkökulmasta **sitoutuminen sopimukseen** on yksilön kannalta **järkevää** silloinkin, kun hän ajattelee ennen muuta omaa etuaan
- Sopimusetiikka perustuu
 - Luottamukseen
 - Keskusteluun ja mielipiteenvaihtoon
 - Rationaalisiin perusteluihin
 - Kykyyn asettua myös toisen asemaan